

Paikkarin torppa oli Lönnrotin koti

-mikä on sen tulevaisuus?

- On skandaalimaista, ettei Suomen valtio ole halukas ylläpitämään sellaisen suurmiehen kuin Elias Lönnrotin kotimökkiä. Toisaalta: Lohjan kaupunki voisi lunastaa sen omistukseensa. Vapaaehtoiset kulttuuriharrastajat voisivat auttaa museokohteen säilyttämistä.

Elias Lönnrotin muistopatsaskilpailussa toiseksi sijoittuneen Emil Halosen ehdotuksen pohjalta teoksen teki Sammattiin Eino Räisänen.

Näitä ajatuksia on pohdittu Sammattissa ja Lohjalla viime aikoina. Kuluva vuosi on Elias Lönnrotin 210-vuotisjuhlavuosi. Lönnrot eli vuosina 1802-1884. Karjalainen kansa muistaa hänet ennen kaikkea Kalevalan luoja, runouden kerääjänä ja sen eepin kokonaisuuden hahmottelijana. Lönnrot ehti kuitenkin tehdä elämässään paljon muutakin kuin samoilla pitkin maita ja mantuja runolaulajia kuuntelemassa.

- Elias Lönnrot on niitä harvoja suomalaisia suurmiehiä, jotka ovat syntyneet ja kuolleet samalla paikkakunnalla, sanoo Paikkarin torppaan Karjalan Heimon oppaaksi saapunut Risto Piekka.

Piekka muistetaan entisenä akatee-

misten ammattijärjestö Akavan puheenjohtajana ja hän tuntuu olevan myös Lönnrot-tuntija vailla vertaa. Hän on perehtynyt kaikkeen mahdolliseen saatavilla olleeseen Lönnrot-kirjallisuuteen ja hän on nykyisin yksi kuudesta Paikkarin Torpan vapaaehtoisesta oppaasta kesäpaikkakunnallaan Sammattissa.

Karjalan Heimo kävi tutustumassa Kalevalan luojaan synnyinmökkiin loppukesästä Sammatin Haarjärven kylässä. Risto Piekka on perustamassa Paikkarin torpan tuki-yhdistystä, jonka hän toivoo saavansa yhdistysrekisteriin ensi vuoden alussa.

Yhdistyksen voisi hänen mielestään

kuulua kolmenlaisia jäseniä. Perusjoukkoa olisivat rekisteröidyt yhdistykset, mutta sen lisäksi jäseniä voisivat olla yksityiset ihmiset ja yritykset sekä erilaiset yhteisöt. Tavoitteena on vaalia suomalaista kulttuuriperintöä ja pitää edelleen yllä Paikkarin Torpan museokohdetta. Kuten olemme tästä lehdestä aiemmin lukeneet, myös Karjalan Sivistysseura harkitsee liittymistä Paikkarin torpan tukijoiden joukkoon.

Vielä ei ole tietoa, miten paljon rahaa se vaatisi vuosittain. Vielä ei ole tiedossa sekään, mitä muita tahoja saadaan mukaan.

Piekkan mukaan yksi tavoitteista olisi Lönnrotin mahtavan elämäntyön tunnetuksi tekeminen. Kalevalan kokoamisen lisäksi hän oli yksi merkittävimmistä suomen kielen sanaston luoja. Lisäksi hän kirjoitti, toimitti ja täydensi luterilaisen kirkon virsikirjaa ja julkaisi teoksen Suomen kasveja. Ja paljon muuta.

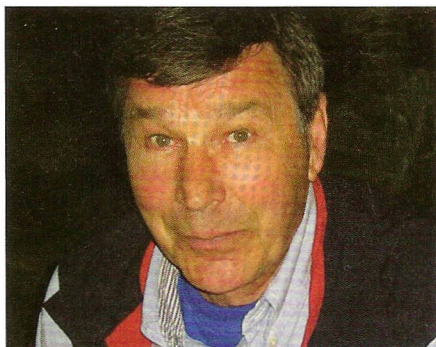
- Elias Lönnrot oli yksi niistä keskeisistä henkilöistä, jotka rakensivat Suomen itsenäisyydelle mahdollisuudet. Ilman omaa historiaa, kieltä, kansallistunnetta ja omista mahdollisuuksista nousevaa taloudellisen kehittymisen uskoa sekä ajatusta Suomesta emme voisi juhliä vuonna 2017 Suomen itsenäisyyden 100-vuotispäivää.

Museovirastolta on kulunut vuosittain noin 30 000 euroa Paikkarin torpan ylläpitoon. Kesäisin turisteja varten on tarvittu oppaita. Lisäksi vanha rakennus ja sen ympäristö vaativat jatkuvaa huolenpitoa.

Viime vuonna kirjattiin virallisesti 2 200 kävijää, mutta Piekkan mukaan läheskään kaikki vierailijat eivät päädy viralliseen kirjanpitoon, koska esimerkiksi erilaisille ryhmille avataan ovia muulloinkin kuin varsinaisina aukioloaikoina kesäisin.

-Jonain vuonna joskus kävijöitä on ollut jopa 30 000, Piekka tietää.

Juuri nyt tulevaisuus on kuitenkin vielä hieman avoin. Viime kesänä Lohjan kaupunki kustansi Paikkarin torpan ku-

Risto Piekka on perehtynyt laajasti Elias Lönnrotista kertovaan kirjallisuuteen. Hän toimii yhtenä vapaaehtoisena oppaana Paikkarin torpassa kesäpaikkakunnallaan Sammatisissa.

lut, mutta Museovirasto omistaa edelleen paikan - ja myös valvoo sitä tiukalla silmällä.

Torpan pihapiiri on nykyisin vajaan kymmenen hehtaarin kokoinen alue. Siihen kuuluvalla Sampomäellä pidetään joka kesä Sampojuhla. Alueella on myös Suomen Matkailijayhdistyksen 1920-luvulla rakentama matkailumaja, joka on päässyt pahoin rapistumaan. Museovirasto on määrännyt omistuksessaan vuodesta 1928 olleen talon käyttökieltoon. Sillekin pitäisi tehdä jotakin, ennen kuin se romahtaa kokonaan.

Itse Paikkarin torppa on hyvässä kunnossa. Sisällä pienessä tuvassa huomio kiinnittyy ensimmäiseksi suureen ruokapöytään ja mahtavaan valkoiseen tulusijaan, hellaan ja uuniin. Tässä padassa keitettiin pienelle Eliakselle ruokaa ja tuossa sitä syötiin. Lusikat ovat telineessä seinällä.

-Aina ruokaa ei ollut ja lapset saivat tottua pettuleipään ja jäkäläpuuroon, Piekka kertoo.

Paikkarin torpan esineistö on pääosin alkuperäistä, osa Lönnrotin aikuisena hankkimaa ja osa hänen sukulaisensa tavaroita. Yhdessä kulmauksessa on Elias Lönnrotin käyttämä kehto ja sen takana rukki. Alkuperäisiä kalusteita lienevät myös kirjoitusteline ja kaksi kanteletta.

Tavarat huutokaupattiin aikoinaan pois, mutta myöhemmin niitä haalittiin eri puolilta kokoon ja ostettiin takaisin. Kun Elias lähti opintielle ja asumaan mm. Turkuun, Porvooseen, Hämeenlinnaan ja Kajaaniin, kotitaloon jäi asumaan perheen vanhin poika.

Lönnrotin perheen isä oli räätäli ja

tuuriuoppo. Kun ryyppykausi iski, oli perheen lähdettävä turvaan muualle. Köyhyys ja kurjuus olivat arkea, mutta siitä huolimatta lahjakas poika pääsi elämässään pitkälle.

- Lönnrot oli arvostettu jo elinaikanaan, mutta kuoleman jälkeen hänesitä tuli sellainen kuuluisuus, että kaikki halusivat nähdä hänen synnyinkotinsa, Piekka kertoo.

Turistit ottivat mukaansa myös matkamuistoja paikasta. Piekka näyttää esimerkiksi ovenpieliä, joista kävijät ovat raapineet mukaansa pieniä puutikkuja, kun enää mitään muuta viettävää ei ole ollut jäljellä.

Kun Elias Lönnrot myöhemmällä iällään palasi Sammattiin, hän vuokrasasi Leikkilän Mikkolasta kesäasunon perheelleen. Talo oli vuonna 1841 siirretty nykyiselle paikalleen Silmäjärven pohjoispuolelle. Lönnrot vietti perheineen ensimmäisen keran kesää Sammatisissa vuonna 1854.

Marraskuussa 1859 Lönnrot osti synnyinkylästään Haarjärveltä Nikun talon ja asettui pysyvästi Sammattiin jäätyään eläkkeelle Helsingin yliopistosta kesäkuussa 1862. Lönnrot myi Nikun talon kansakoulun isänä tunnetulle Uno Cygnaeukselle vuonna 1876 ja muutti hankkimaansa Lam-

min taloon.

Paikkarin torppa on Suomen viidenneksitoista vanhin museo. Suomen senaatti päätti ottaa sen haltuunsa vuonna 1889. Pihamaalle on pystytetty Elias Lönnrotin näköispatsas, joka paljastettiin Suomen olympiavuonna 1952 eli tasan 60 vuotta sitten.

Piekka kertoo, että muotokuvan on hahmotellut Emil Halonen, joka sijoitui sillä Lönnrotin muotokuvakilpailussa kakkoseksi. Voittajatyö on Emil Wikströmin pronssiveistos, joka pystytettiin vuonna 1902 Helsinkiin Kampin kaupunginosaan Lönnrotinkadun varrelle Lönnrotin puistikkoon. Muistomerkki seisoo edelleen samassa paikassa Resson lukion (entinen Helsingin lyseo) edessä vastapäätä Vanhaa kirkkoa.

Kilpailussa toiseksi sijoittuneen Hailosen ehdotuksen pohjalta teoksen teki Sammattiin Eino Räisänen.

Toivoa sopii, että Paikkarin Torppa ja sen pihapiiri säilyttää vielä pitkään suosionsa kulttuurimatkaileijoiden käyntikohteena.

AILA-LIISA LAURILA

Teksti ja kuvat

Paikkarin torpan tuki ry:n perustava kokous pidetään 20.10.2012 klo 14.00 Sammatisissa.

Elias Lönnrot eli 82-vuotiaaksi

Elias Lönnrot valmistui lääketieteen kandidaatiksi joulukuussa 1830. Tammikuussa 1833 Lönnrot tuli Kajaanin vt. piirilääkäriksi ja kesällä 1833 vakinaiseksi.

Elias Lönnrot kulki kävellen, soutaen, hiihtäen ja kulkuneuvoja vain vähän hyödyntäen viidentoista vuoden aikana runonkeruutyössään matkan, jonka pituus vastaa matkaa Helsingistä etelänavalle. Matkaaminen tapahtui alueella Petsamo, Arkangeli, Viena, Karjala, Viro ja Inkeri.

Elias Lönnrotin ja Maria Piponiuksen häät olivat heinäkuussa 1849. Sulhanen oli 47- ja morsian 26-vuotias. Syyskuussa 1850 valmistui uusi talo, Kajaanin suurin. Nykyään paikalla on Anttilan tavaratalo.

Perheen esikoispoika Elias kuoli 1852 aivokalvontulehdukseen. Vanhin tytär Maria oli Jyväskylän seminaarissa runoilija Isa Aspin läheinen ystävä; molemmat kuolivat nuorina keuhkotautiin.

Seuraava tytär, Ida, aloitti opinnot Jyväskylän seminaarissa ja sairastui keuhkotautiin, mutta toipui. Kolmas tytär Elina kävi Helsingin suomalaista tyttökoulua ja kuoli 18-vuotiaana kurkkumätään. Nuorin tytär, lahjakas ja kaunis Tekla, isän lemmikki, kuoli keuhkotautiin 18-vuotiaana 1879.

Lönnrotin perhetragediaan kuului myös kasvattipoika Kustaa Selinin onneton rakastuminen palvelustyttöön ja itsemurha syksyllä 1862. Pojan äiti oli rouva Maria Lönnrotin sisar ja J. V. Snellmanin serkku. Maria-rouvalle tapahtuma oli ylivoimainen isku: hän vetäytyi yksinäisyyteen, menetti kuulonsa ja keuhkotauti vei hänet hautaan vuonna 1868.

Lönnrot itse eli vielä vuoteen 1884 asti.

Lähde SKS